

літератури, видавничої справи та зусиль зі створення національної освітньої мережі.

Таким чином, друга половина XIX ст. стала періодом глибокої кризи, але водночас – модернізаційного зрушення, що підготувало ґрунт для подальшого політичного пробудження кримськотатарського народу в початку XX ст.

Попри драматичні демографічні та соціальні зміни, кримсько-татарське суспільство продемонструвало здатність до самоорганізації, культурної модернізації та збереження національної ідентичності.

### **Література:**

1. Возгрін В. Історія кримських татар. У 4 т. Т. 3 : Кримсько-татарське національне відродження. Київ : Критика, 2014. 432 с.

2. Гаспринский И. Русско-мусульманское образование. Бахчисарай : Терджиман, 1881. 54 с.

3. Губарев О. Переселення кримських татар у XIX ст. та його наслідки. Київ : Інститут історії України НАН України, 2009. 112 с.

4. Кримський А. Історія Туреччини і її письменства. Київ : Наукова думка, 1996. 512 с.

5. Керстін С. ЇобстКримські татари в російському дискурсі імперії. *Україна модерна*. 29.12.2014. URL: <https://uamoderna.com/md/jobst-tatars-imperial-russia/>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-585-6-45>

**Челік К. С.**

*старша викладачка кафедри кримськотатарської та східної філології  
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського  
м. Київ, Україна*

### **АКТУАЛІЗАЦІЯ ЛЕКСИКИ УКРАЇНСЬКО-ТУРЕЦЬКОГО ДИПЛОМАТИЧНОГО ДИСКУРСУ 2023–2025**

Питання лексичної точності та стандартизації дипломатичної комунікації є принципово важливим, оскільки вибір лексичних засобів безпосередньо впливає на інтерпретацію політичних позицій, наративів і правових статусів. Для перекладацької та викладацької практики це означає необхідність опори не на інтуїтивні мовні рішення,

а на емпірично зафіксовану, частотну й актуальну лексику дипломатичного дискурсу.

Метою дослідження є актуалізація лексики українсько-турецького дипломатичного дискурсу шляхом виявлення та аналізу колокацій, стійких словесних комплексів і ключових слів на матеріалі турецькомовних офіційних дипломатичних текстів 2023–2025 років з подальшим використанням результатів у перекладацькій і викладацькій діяльності.

Матеріалом дослідження слугували інтерв'ю та публічні виступи міністра закордонних справ [8] та президента Турецької Республіки [6], пресконференції та заяви Міністерства закордонних справ Туреччини [7], спільні пресконференції представників Туреччини з іншими державами, у межах яких порушувалося питання України [9] та турецькомовні тексти, оприлюднені Посольством України в Туреччині [10].

Теоретичною основою дослідження є трактування колокації в корпусній лінгвістиці як регулярно відтворюваного словосполучення, зумовленого конвенціями інституційного мовлення [2; 4; 5], поняття стійкого словесного комплексу, що охоплює як фразеологічні, так і нефразеологічні стійкі сполуки слів [11], а також розуміння ключових слів як лексичних одиниць, частота яких у досліджуваному корпусі значущо відрізняється від частоти в еталонному корпусі, що робить їх показовими для тематичного та функціонального профілю дискурсу [3].

Методика дослідження включала попереднє редагування матеріалу, укладання корпусу в програмі AntConc 4.3.1, токенизацію, необхідну для турецькомовних текстів, звуження результатів пошуку за допомогою переліку стоп-слів, виділення колокацій за частотними критеріями та ідентифікацію серед них стійких словесних комплексів. Для етапу виділення ключових слів було сформовано еталонний корпус, обсяг якого у 5–6 разів перевищує досліджуваний, що відповідає методичним рекомендаціям корпусної лінгвістики [1], до складу якого увійшли пресконференції, інтерв'ю та промови міністра закордонних справ Туреччини, оприлюднені на офіційному сайті Міністерства закордонних справ Туреччини [7], а також інтерв'ю президента Турецької Республіки, оприлюднені на офіційному сайті Представництва президента Турецької Республіки [6].

Частотний аналіз колокацій емпірично засвідчив високий ступінь формульності дипломатичного дискурсу, що проявляється у стабільному відтворенні обмеженого набору словосполучень у повторюваних комунікативних ситуаціях – зустрічі, переговори, заяви, пресконференції. Домінування назв посад в найчастотніших колокаціях та семантична стабільність виявлених ССК підтверджують інституційний характер і жанрову однорідність корпусу.

Для інтерпретації результатів колокації було згруповано відповідно до їхньої функціональної ролі в дипломатичному мовленні: колокації номінації акторів *devlet başkanı, dışışleri bakanı, cumhurbaşkanı*, інституційних дій *bir araya gelmek, ev sahipliği yapmak, görüşme gerçekleştirmek*, типових комунікативних форматів *ortak basın toplantısı, ikili görüşme* та концептуальні колокації *adil barış, kalıcı barış, toprak bütünlüğü, gıda güvenliği*. Остання група відображає зміщення тематичних акцентів дипломатичного дискурсу у 2023–2025 роках.

Ключові слова, на відміну від колокацій та стійких словесних комплексів, не є формульними одиницями, а слугують індикаторами домінантних тематичних зон корпусу: концепт справедливого сталого миру *barış, adil, kalıcı*, переговорний процес *görüşme, müzakere, ikili, taraflar, arasında, ziyaret*, безпекове питання Чорноморського регіону *karadeniz, tahıl, gıda, su*.

Окрему увагу приділено варіативності написання власних назв, зокрема імені Президента України *Volodimir/Volodymyr, Zelenski/Zelenskiy/Zelenskyu* та топоніма *Kiev/Kyiv*, що системно фіксується в офіційних текстах турецьких державних інституцій і відсутня в матеріалах, підготовлених українською стороною. Цей факт має безпосереднє значення для перекладацької практики, вказуючи на відсутність усталеної норми й потребу уніфікації.

Отримані результати дозволили сформувати актуальний перелік лексичних одиниць українсько-турецького дипломатичного дискурсу, релевантних для навчання дипломатичного перекладу та використання у перекладацькій практиці.

### Література:

1. Berber-Sardinha T. Comparing corpora with WordSmith Tools: How large must the reference corpus be? // Direct Papers. 2000.
2. Biber D., Johansson S., Leech G., Conrad S., Finegan E. Longman Grammar of Spoken and Written English. London : Longman, 1999. 1204 p.
3. Scott M. PC analysis of key words – and key key words // System. 1997. Vol. 25. P. 233–245.
4. Sinclair J. Corpus, Concordance, Collocation. Oxford : Oxford University Press, 1991. 179 p.
5. Stubbs M. Words and Phrases: Corpus Studies of Lexical Semantics. Oxford : Blackwell, 2001. 267 p.
6. T.C. Cumhurbaşkanlığı. Ana sayfa. URL: <https://www.tccb.gov.tr/> (дата звернення: 15.12.2025).
7. T. C. Dışışleri Bakanlığı. Ana sayfa. URL: <https://www.mfa.gov.tr/default.tr.mfa> (дата звернення: 15.12.2025).

8. T.C. Dışışleri Bakanlığı. Bakan. URL: <https://www.mfa.gov.tr/bakan-genel.tr.mfa> (дата звернення: 15.12.2025).

9. T.C. Dışışleri Bakanlığı. Ortak basın toplantıları. URL: <https://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?fed88b04-c97a-4194-86cd-9cf5ddddd93b7> (дата звернення: 15.12.2025).

10. Ukrayna'nın Ankara Büyükelçiliği. Ana sayfa. URL: <https://turkiye.mfa.gov.ua/tr> (дата звернення: 15.12.2025).

11. Челік К. С. Екстракція стійких словесних комплексів з текстів сучасного турецько-українського дипломатичного дискурсу. *Філологічні студії*. 2024. № 35(74), т. 1. С. 209–219. URL: [https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/5\\_2024/par\\_1/37.pdf](https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/5_2024/par_1/37.pdf) (дата звернення: 15.12.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-585-6-46>

**Шуточкін В. О.**

*аспірант 1 року навчання*

*спеціальності В9 Історія та археологія*

*Київського столичного університету імені Бориса Грінченка*

*м. Київ, Україна*

**«ВИСОКА ПОРТА ТАК САМО УЗНАЄ НЕОБХІДНІСТЬ  
ОСВОБОДЖЕННЯ УКРАЇНИ...» – ОБРАЗ ОСМАНСЬКОЇ  
ІМПЕРІЇ ЗА МАТЕРІАЛАМИ «ВІСТНИКА СОЮЗУ  
ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ»**

Сараєвське вбивство австро-угорського ерцгерцога Франца Фердинанда 28 липня 1914 року роздмухало полум'я, що перетворилося в один із найбільш кривавих конфліктів новітньої історії – Першу світову війну. Протистояння європейських держав, що охопило половину світу, не залишала осторонь увагу українське суспільство, яке було роз'єднане між двома імперіями – Австро-Угорщиною та Росією. Українці, що понад сторіччя знаходилися під гнітом цих монархій, шукали можливість відродити свою ідентичність та незалежність, що були втрачені в часи Гетьманщини. Однією із політичних організацій, яка вбачала курс на відновлення української державності став Союз визволення України (СВУ), що був створений емігрантами з Наддніпрянської України в серпні 1914 року. Головним завданням цієї спільноти вбачалося проголошення соборності та самостійності